

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE
EVANGELICKÁ TEOLOGICKÁ FAKULTA

Bakalářská práce

Individuální plán ochrany dítěte v praxi kurátora pro děti a mládež

Tereza Matějovská

Katedra Sociální pedagogiky

Vedoucí práce: PaedDr. Marie Vorlová

Studijní program: B 7508 Sociální práce

Studijní obor: Pastorační a sociální práce

Praha 2014

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci s názvem Individuální plán ochrany dítěte v praxi kurátora pro děti a mládež napsala samostatně a výhradně s použitím uvedených pramenů.

Souhlasím s tím, aby práce byla zveřejněna pro účely výzkumu a soukromého studia.

V Praze dne 21. dubna 2014

Tereza Matějovská

Bibliografická citace

Individuální plán ochrany dítěte v praxi kurátora pro děti a mládež [rukopis] :
Bakalářská práce/Tereza Matějovská; vedoucí práce: PaedDr. Marie Vorlová. Praha,
2014. - 69 s.

Anotace

Bakalářská práce se zaměřuje na novelu zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, konkrétněji na individuální plán ochrany dítěte v praxi kurátora pro děti a mládež.

V teoretické části je přiblížen význam sociálně-právní ochrany dětí, s kterým souvisí Úmluva o právech dítěte a zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí. Dále se práce zaměřuje na novelu zákona a konkrétněji se zmiňuje o individuálním plánu ochrany dítěte. Přestavuje roli kurátora pro děti a mládež a zaměřuje se na děti s výchovnými problémy.

Praktická část je věnována několika ukázkám vyhodnocení situace dítěte a jeho rodiny, které jsou zpracovány dle formuláře používaný kurátory na odboru sociálně právní ochrany dětí v České republice.

Klíčová slova

Sociálně-právní ochrana dětí

Novela zákona

Individuální plán ochrany dítěte

Kurátor pro děti a mládež

Děti s výchovnými problémy

Summary

The main focus of this thesis is the amendment of bill. 359/1999 Sb. Which pertains to social welfare of children, in particular the practice of social workers and their focus toward each child's individual plan within the welfare scheme.

The theoretical section of this work explores the importance of social welfare of children in relation to the Convention on the Rights of the Child. Furthermore, it focuses on the amendment of the aforementioned bill and explores the individual child welfare plan. Finally, it introduces the child welfare social worker and his role within the juvenile delinquent sector.

The practical section of the thesis examines a number of examples of the child and family assessment process, which is carried out according to the child assessment form completed by social workers representing the Department of Social Welfare of Children in the Czech Republic.

Keywords

Social welfare of children

Bill amendment

Individual child welfare plan

Child welfare social worker

Juvenile delinquents

Poděkování

Ráda bych poděkovala paní PaedDr. Marii Vorlové za vedení a odborné konzultace při zpracování mé bakalářské práce. Radce Tadičové, Dis., která mne zasvětila do práce kurátora pro děti a mládež. Také bych chtěla poděkovat své rodině za podporu během celého studia. V neposlední řadě všem, kteří mě podporovali při psaní mé bakalářské práce.

Obsah

ANOTACE	3
ÚVOD	7
SOCIÁLNĚ PRÁVNÍ OCHRANA DĚTÍ	9
ÚMLUVA O PRÁVECH DÍTĚTE	10
ZÁKON Č. 359/1999 SB., O SOCIÁLNĚ-PRÁVNÍ OCHRANĚ DĚTÍ.....	12
NOVELA ZÁKONA Č. 359/1999 SB., O SOCIÁLNĚ-PRÁVNÍ OCHRANĚ DĚTÍ.....	16
DŮVODY K NOVELIZACI ZÁKONA Č. 359/1999 SB., O SOCIÁLNĚ-PRÁVNÍ OCHRANĚ DĚTÍ.....	16
VYBRANÉ ZMĚNY V NOVELE ZÁKONA Č. 359/1999 SB., O SOCIÁLNĚ-PRÁVNÍ OCHRANĚ DĚTÍ.....	18
INDIVIDUÁLNÍ PLÁN OCHRANY DÍTĚTE V NOVELE ZÁKONA Č. 359/1999 SB., O SOCIÁLNĚ-PRÁVNÍ OCHRANĚ DĚTÍ	20
INDIVIDUÁLNÍ PLÁNOVÁNÍ.....	23
PRINCIPY TVORBY INDIVIDUÁLNÍHO PLÁNU OCHRANY DÍTĚTE	25
KURÁTOR PRO DĚTI A MLÁDEŽ	31
ČINNOSTI KURÁTORA PRO DĚTI A MLÁDEŽ.....	32
DĚTI S VÝCHOVNÝMI PROBLÉMY	34
TYPY PORUCH CHOVÁNÍ	36
PRAKTICKÁ ČÁST.....	39
VYHODNOCENÍ SITUACE DÍTĚTE A JEHO RODINY Č. 1	39
VYHODNOCENÍ SITUACE DÍTĚTE A RODINY Č. 2	44
VYHODNOCENÍ SITUACE DÍTĚTE A RODINY Č. 3	49
SHRNUTÍ.....	55
ZÁVĚR.....	56
SEZNAM LITERATURY.....	58
PŘÍLOHY	60

Úvod

Hlavním tématem mé bakalářské práce je individuální plán ochrany dítěte v praxi kurátora pro děti a mládež, který je zakotvený v novele zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí. Ve své studii se kromě seznámení s tématem blíže zaměřím na jednu z cílových skupin kurátora, a to na děti s výchovnými problémy.

Výběr tématu byl motivován zejména dvěma následujícími faktory. Individuálnímu plánu ochrany dítěte je věnována podstatná část novely zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, která přinesla do práce kurátora zásadní změny. Druhým faktorem je můj osobní zájem, protože bych se sama práci kurátora v budoucnu ráda věnovala a detailní analýza, kterou provedu v bakalářské práci, mi umožní se s tématem seznámit do hloubky.

Teoretická část práce se ve svém úvodu nejprve zabývá obecnou definicí a vymezením pojmu sociálně-právní ochrana dítěte, a to zejména v pojetí českého zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, a na mezinárodním dokumentu Úmluva o právech dítěte. Následující kapitola je zaměřena na novelu již zmiňovaného zákona jako takovou – co nového přinesla oproti předcházející verzi a důvody, které k tomu vedly, také se podrobně věnuje individuálnímu plánu zakotvenému v novele.

Třetí kapitola je věnována individuálnímu plánu ochrany dítěte. Je vysvětleno, co individuální plánování ve skutečnosti znamená, a nastiňuje obecné postupy, na které by měl tvůrce takového plánu brát ohled při jeho tvorbě.

Poslední dvě kapitoly se věnují kurátorovi pro děti a mládež (nově zakotveném v zákoně) a jeho činnosti – se speciálním ohledem na práci s dětmi s výchovnými

problémy. Tyto kapitoly se také věnují popisům příčin a typů poruch v dětském chování.

Jako praktickou část své práce uvádím tři příklady vyhodnocení situace dítěte a jeho rodiny, které jsou zakončeny individuálním plánem ochrany dítěte. Vycházím z vlastní odborné praxe a zkušeností kurátorky pro děti a mládež, se kterou jsem měla možnost se setkat na odboru sociálně právní ochrany dětí v Horních Počernicích, kde jsem mohla porozumět tomu, jak v praxi vypadá práce kurátora, jaké změny přinesla do praxe novela zákona a jak se provádí vyhodnocení situace dítěte, resp. zpracování individuálního plánu. Při práci vycházím z prostudované literatury, z příslušných zákonů a z metodických doporučení.

Sociálně právní ochrana dětí

„Sociálně-právní ochrana dětí je pojmem vyjadřujícím velmi rozmanitou činnost, jejímž základem je snaha poskytnout ochranu jedné z nejzranitelnějších společenských skupin – dětem.“¹Dětství je velice důležité období, ve kterém se utváří a rozvíjí lidská osobnost. Toto období má zásadní význam pro celý další život.

V rámci péče o děti a mládež včetně zajišťování jejich práv hraje důležitou roli sociálně-právní ochrana dětí (dále jen SPOD). Stát by měl být schopen ochránit děti před veškerým násilím, chránit jejich zdravý vývoj i jejich zájmy. Tato povinnost vychází jednak z mezinárodních dokumentů, jako je Úmluva o právech dítěte a Deklarace práv dítěte, tak z vnitrostátních právních norem. Z těchto norem můžeme zmínit následující důležité dokumenty: Listina základních práv a svobod; zákon č. 359/1999Sb., o sociálně-právní ochraně dětí; a v neposlední řadě také Nový občanský zákoník zahrnující rodinné právo (dříve zákon o rodině).

Moderní sociálně-právní ochrana dětí je od 20. století zajišťována státem prostřednictvím státní správy a realizována pověřenými sociálními pracovníky. Tímto způsobem by mělo být dosaženo jednak rovného přístupu ke všem dětem v nouzi, tak zajištění toho, že hodnocení situace dítěte a rodiny i případná následná intervence bude poskytována standardně, systematicky a maximálně objektivně.

Kromě centralizovaného, co nejrovnějšího přístupu je třeba, aby bylo k realizaci ochrany dětí v konkrétních případech přístupováno se znalostí daného dítěte, jeho rodiny či komunity a s hlubším vhledem do sociální situace daného

¹ KAHOUN, Vilém. *Vybrané kapitoly k sociální práci: sociální práce II.* S. 11.

regionu, v nejideálnějším případě také s možností pravidelného a osobního kontaktu s klienty i případnými propojenými sociálními službami.

Právě na sociálním pracovníkovi SPOD leží značná odpovědnost při hodnocení ohrožování dítěte a stanovení případné intervence. Nicméně hlavní odpovědnost za děti nesou jeho rodiče a dále také odborníci, kteří s dětmi pracují (např. učitelé), a v širším slova smyslu rovněž veřejnost.

Sociálně-právní ochraně dítěte je nadřazena ochrana dítěte samotná, která zahrnuje rozsáhlý soubor práv a oprávněných zájmů dítěte a je zakotvena v mnoha právních předpisech různé možnosti působnosti a z mnoha právních odvětví. Právní ochrana dítěte je proto jádrem činnosti mnoha právnických a fyzických osob i celé řady orgánů státní správy.

Úmluva o právech dítěte

Za jeden z nejdůležitějších dokumentů, který se týká dodržování dětských práv, je obecně považována Úmluva o právech dítěte, z tohoto důvodu jí věnuji zcela samostatnou kapitolu.

Pro trvalý vývoj lidské společnosti je důležitý všestranný rozvoj dětí, který je podporován všeobecným dodržováním a naplňováním dětských práv. Ve většině států světa je tento princip podpořen přijetím Úmluvy o právech dítěte.

Úmluva o právech dítěte byla dne 20. listopadu 1989 přijata Valným shromážděním OSN a následně ratifikována všemi státy světa kromě USA a Somálska, a stala se tak zároveň smlouvou o lidských právech, kterou přijalo nejvíce států světa. Uznáním této smlouvy se státy zavázaly k tomu, že všechna jejich činnost bude řízena nejlepším zájmem dítěte. Dne 1. ledna 1993 Úmluvu ratifikovala i Česká republika a stala se tak platnou právní normou (podobně jako další mezinárodní lidskoprávní dokumenty je nadřazena českým zákonům).

Úmluva o právech dítěte stanovuje základní jednotkou společnosti rodinu, která je zároveň přirozeným prostředím pro růst a rozvoj svých členů, a to zejména dětí. Rodina má dle této úmluvy nárok na potřebnou ochranu a podporu, aby mohla dostávat své funkce.

Dítě, „každá lidská bytost mladší osmnácti let“,² je ve smyslu tohoto dokumentu deklarováno jako tělesně i duševně nezralé a má z toho důvodu právo na zvláštní záruky, péči a právní ochranu před svým narozením i v průběhu dospívání. Samotná formulace tohoto požadavku je velmi pečlivá a přihlíží ke všem možným odlišnostem mezi jednotlivými státy, národy či skupinami, a to kulturním, náboženským, etnickým, politickým, ekonomickým apod.

Úmluva o právech dítěte obsahuje celkem 54 článků a je rozdělena do tří částí:

1. část se týká práv dítěte (čl. 1–41); v ní jsou zahrnuta práva občanská, politická, sociální, ekonomická a kulturní
2. část se týká Výboru pro práva dítěte (čl. 42–45) a ratifikací smlouvy
3. část pojednává o podmínkách přistoupení a vypovězení Úmluvy (čl. 46–54)

Úmluva o právech dítěte je založena na čtyřech základních principech:

- **Práva na život a přežití** – zahrnují právo na život a uspokojení základních potřeb dítěte, přiměřenou životní úroveň, bydlení, výživu, zdravotní péči atd.
- **Práva na osobní rozvoj** – zahrnují právo se rozvíjet, vzdělávat, právo na hru a zábavu, svobodu myšlení a vyznání a volný přístup k informacím.
- **Práva na ochranu** – zahrnují právo na ochranu před násilím, vykořisťování, zanedbáváním a zneužíváním, svévolnému oddělení od rodiny a rovněž právo na ochranu proti poškozování v systému trestního práva.

² Úplné znění. Rodinné právo. *Úmluva o právech dítěte*, Čl. 1.

- **Participační práva dětí** – zahrnují právo dětí svobodně vyjádřit svůj názor a mít slovo v záležitostech, které ovlivňují jejich život.

Úmluva o právech dítěte nezajišťuje dětem jen jejich práva, ale zároveň jim samozřejmě stanovuje i určité závazky – povinnost respektovat a ctít své rodiče, pomáhat rodičům v mezích svých schopností atd. Mnoho z těchto povinností je také v českém právním systému zahrnuto v Novém občanském zákoníku 2014 v části věnované rodinnému právu, dále v zákoně o sociálně-právní ochraně dětí a také např. v zákoně o soudnictví o mladistvých.

Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí

Dne 1. ledna 2013 vstoupila v platnost novela zákona č. 401/2012, která mění zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů.

Do popředí tak vstupuje ochrana rodičovství, rodiny, práva na rodičovskou výchovu a péči s ohledem na širší sociální prostředí. Širším sociálním prostředím se rozumí síť sociálních vztahů daného dítěte, např. rodinné vztahy, vzdělání, zdravotní stav členů rodiny, majetková situace apod. Při uplatňování SPOD je nutné brát ohled na specifika konkrétní rodiny v odpovídajících souvislostech.

Sociálně-právní ochrana dětí (vymezená příslušným zákonem č. 359/1999 Sb.), je oblast činnosti státní správy vymezená zákonem o sociálně-právní ochraně dětí. Jedná se o činnost zaměřenou na „ochranu práva dítěte na příznivý vývoj a řádnou výchovu, ochranu oprávněných zájmů dítěte, včetně ochrany jeho jmění, působení směřující k obnovení narušených funkcí rodiny a zabezpečení náhradního rodinného prostředí pro dítě, které nemůže být trvale nebo dočasně vychováváno ve vlastní rodině.“³ Dále zahrnuje ochranu dítěte před jakýmkoliv

³ Úplné znění. Rodinné právo. Zákon č. 359/1999 Sb., sociálně-právní ochrana dětí § 1. odst. 1.

tělesným a duševním násilím, zanedbáváním, zneužíváním nebo vykořisťováním. Dítětem se pro účely zákona o sociálně-právní ochraně dětí rozumí nezletilá osoba – zpravidla každá lidská bytost mladších 18 let (stejně jako v Úmluvě o právech dítěte a jiných podobných právních dokumentech).

Cílem SPOD je především prevence vzniku problému a jeho narůstání u problémových či ohrožených dětí. Jedna se zde hlavně o vyhledávací, poradenskou a výchovnou činnost.

„Právní úprava SPOD byla vyústěním úsilí upravit samostatnou normou postup státních orgánů a činnost fyzických a právnických osob, směřující k zajištění práva dětí na zdravý a příznivý vývoj, práva vyrůstat v prostředí a podmínkách, kde se jim daří dobře, při respektování soukromí rodiny a práva rodičů pečovat o své děti a vychovávat je.“⁴

Zákon o SPOD definuje zejména působnost orgánů SPOD v oblasti prevence, při ochraně dětí v předvídaných situacích. Dále vymezuje povinnosti orgánu sociálně-právní ochrany dětí spolupracovat s dalšími orgány, které chrání zájmy dětí, především se soudy. Nejedná se jen o povinnosti orgánů SPOD, ale rovněž sem patří vymezení povinností rodičů, osob odpovědných za výchovu dětí a příslušných institucí spolupracovat s orgány SPOD.

Sociálně-právní ochrana dětí se zaměřuje zejména na děti, jejichž rodiče zemřeli, neplní rodičovské povinnosti, nevykonávají nebo zneužívají práva plynoucí z rodičovské zodpovědnosti. V neposlední řadě pak na děti v péči jiných osob, které jsou odpovědné za výchovu dítěte a neplní povinnosti vyplývající ze svěřením dítěte do jejich péče. Dále jsou to děti, které vedou zahálčivý nebo nemravný život spočívající zejména v tom, že zanedbávají školní docházku, nepracují, i když nemají dostatečný zdroj obživy, požívají alkohol či

⁴ KAHOUN, Vilém. *Vybrané kapitoly k sociální práci: sociální práce II*. S. 17

návykové látky, jsou ohroženy závislostí, žijí se prostitutí, spáchaly trestný čin nebo naopak děti, na kterých byl spáchán trestný čin ohrožující jejich život, zdraví a lidskou důstojnost, dále na děti, u nichž je ohrožen jejich mravní vývoj nebo jejich jmění, nebo existuje oprávněné podezření ze spáchání takového činu. Jedná se rovněž o děti mladší 15 let, které spáchaly delikt, který by jinak byl jinak definován trestným činem. Sociálně-právní ochrana se také soustředí na děti, které se opakovaně dopouští úteků od rodičů nebo jiných osob odpovědných za jejich výchovu.⁵ „Vymezení cílové skupiny dětí má pak význam pro postup orgánu sociálně-právní ochrany dětí při poskytování konkrétní pomoci těmto dětem.“⁶

Orgány SPOD jsou krajské úřady (v Praze je to Magistrát hl. města Prahy), obecní úřady s rozšířenou působností, obecní úřady, Ministerstvo práce a sociálních věcí (dále jen MPSV), Úřad pro mezinárodněprávní ochranu dětí a nově dle novely zákona i Úřad práce České republiky (jeho krajské pobočky a pobočka pro hl. město Prahu). Kromě toho je sociálně-právní ochrana zajišťována i obcemi a kraji v samostatné působnosti a komisemi pro sociálně-právní ochranu dětí.

Zákon o SPOD dále umožňuje i nestátním subjektům (jako jsou nadace, občanská sdružení, církve a další) na základě pověření krajského úřadu či Magistrátu hl. m. Prahy plnit určité úlohy v sociálně-právní ochraně dětí (např. zřizovat dětský tábor apod.). Tyto úlohy jsou vymezené § 48 zákona o SPOD. Osoby pověřené těmito institucemi se nestávají orgány sociálně-právní ochrany nýbrž jen zprostředkovateli.

Dle zákona o SPOD, je každý oprávněn upozornit rodiče na závadné

⁵ Srovnej - Úplné znění. Rodinné právo. Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí § 6

⁶ KAHOUN, Vilém. *Vybrané kapitoly k sociální práci: sociální práce II.* S. 18.

chování dětí a upozornit zároveň kterýkoli z orgánů SPOD na skutečnost, že došlo k takovému porušení či zneužití rodičovské odpovědnosti nebo na jiné případy ohrožení dětí. Smyslem tohoto zakotvení je chránit děti, kterým je nějak ubližováno, nebo pokud nejsou dodržována jejich práva.

Sociálně-právní ochrana je poskytována v plném rozsahu všem dětem, které mají na území ČR trvalý pobyt nebo ho mají povolený dle zákona č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území ČR, v platném znění, či zde setrvávají na základě zákona č. 221/2003 Sb., o dočasné ochraně cizinců. Poskytuje se však i dětem, které nemají na území ČR trvalý pobyt ani nejsou hlášeni k pobytu cizinců. Podle zákona o pobytu cizinců se sociálně-právní ochrana poskytuje v rozsahu nezbytném k ochraně života a zdraví a uspokojení základních lidských potřeb.

„Základním a rozhodujícím hlediskem při činnosti všech orgánů sociálně-právní ochrany dětí nebo jiných subjektů, které se dítětem zabývají nebo řeší jeho problémy, je zájem dítěte a jeho blaho. Zájem dítěte nelze nikdy podřadit zájmům jiným, jako jsou např. zájmy rodičů, rodiny, jiných osob, státu apod.“⁷

Zákon o SPOD také vymezuje oblast zprostředkování osvojení a pěstounské péče, a to jak na území ČR, tak do zahraničí nebo ze zahraničí.

⁷ KAHOUN, Vilém. *Vybrané kapitoly k sociální práci: sociální práce II*. S. 18

Novela zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí

Cílem novely zákona o SPOD dětí bylo vytvoření zákonných podmínek pro systematickou práci s rodinami, které zajistí setrvání dítěte v rodině, popřípadě v náhradním rodinném prostředí. Novela se orientuje především na předcházení ohrožení dítěte a včasné řešení těchto problémů.

Důvody k novelizaci zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí

„Na rozdíl od západoevropských zemí trvá u nás právní a faktický stav stavící stát do role úředního dozorce toho, jak rodiče vykonávají rodičovskou odpovědnost, aniž by to bylo vyžadováno snahou maximálně podporovat kompetence rodičů.“
(...) „Nutnou změnou je nové vedení mezi oblastí veřejného a soukromého práva a posílení role rodiny i nestátních institucí.“⁸

Podobná kritika se taktéž objevuje v Důvodové zprávě k novele zákona o SPOD. 9 Popisuje jak nedostatky v legislativním systému, tak i nedostatečné personální zajištění.

„Činnost orgánů sociálně-právní ochrany dětí je v současné době charakterizována nejednotným přístupem a postupy při řešení případů a obtížnou možností přezkumu těchto postupů. Podle analýzy Výzkumného ústavu práce a sociálních věcí z roku 2009 jsou orgány sociálně právní ochrany dětí personálně poddimenzovány a nemají dostatečné nástroje pro řešení problémů v podobě funkční sítě služeb, kterou by bylo možno využít pro realizaci opatření sociálně-právní

⁸ MATOUŠEK, Oldřich. *Slovník sociální práce*. S. 194.

⁹ Důvodová zpráva k novele zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí.

ochrany dětí. Průměrný rozdíl mezi reálným a optimálním počtem pracovníků/pracovníků je 32 % (průměrně 2,3 úvazku na jeden obecní úřad obce s rozšířenou působností), tj. 560 pracovníků/pracovníků celkem. V případě kurátorek/kurátorů pro mládež jde o 47 % (průměrně 0,7 úvazku na jeden pracovní úřad obce s rozšířenou působností). Nevyhovující je rovněž struktura činnosti (vysoké zatížení administrativou a opatrovnickou agendou, nevyužívají se moderní informační technologie atd.“¹⁰

Důvodová zpráva taktéž kritizuje současný systém péče o ohrožené děti v ČR, který nezajišťuje důslednou ochranu práv dětí, např. setrvání dítěte v jeho přirozeném prostředí či náhradním rodinném prostředí, pokud dítě nemůže zůstat ve své rodině.

Dále zpráva zmiňuje neexistující dostatečnou síť služeb pro práci s rodinami, kde nejsou stanovena přesná kritéria pro umístění dítěte do ústavní péče, což má za důsledek vysoký počet dětí umístěných v institucionální výchově.

OSN a mnoho dalších mezinárodních institucí v minulosti Českou republiku kritizovalo za nedostatky v ochraně práv dětí. Vláda ČR se proto v rámci svého programového prohlášení zavázala systém péče o ohrožené děti transformovat. Součástí této transformace je kromě jiného novelizace zákona o sociálně-právní ochraně dětí a souvisejících předpisů, jež nabyla platnost v Poslanecké sněmovně 1. ledna 2013.

¹⁰ Důvodová zpráva k novele zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí. S. 57.

Vybrané změny v novele zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí

Dochází zejména k úpravě pravidel činnosti zaměstnanců orgánu SPOD, týkající se především obcí s rozšířenou působností. Jejich novou povinností je na základě vyhodnocení individuální situace najít pro dítě optimální řešení za spolupráce s dalšími orgány nebo využitím široké sítě služeb (např. pořádání případových konferencí)

Obecní úřad s rozšířenou působností je povinen pravidelně vyhodnocovat situaci ohroženého dítěte a jeho rodiny. Prostřednictvím vyhodnocování situace pracovník orgánu SPOD posuzuje situaci dítěte a jeho rodiny. Vyhodnocování v tomto případě znamená získávání všech důležitých informací, na jejichž základě může dojít k co nejobjektivnějšímu vyhodnocení situace dítěte a určení jeho ohrožení. Na těchto podkladech následně dochází k naplánování a přijímání opatření, zprostředkování služeb, poradenství a dalších činností, jež jsou součástí individuálního plánu ochrany dítěte. Vyhodnocování není jednorázovou činností, ale kontinuálním procesem, při kterém dochází ke sběru informací a jejich zpracování.

Další povinností obecního úřadu s rozšířenou působností je pořádání případových konferencí, které napomáhají řešit situace ohrožených dětí a jejich rodin, a to vždy před podáním návrhu soudu na některé z opatření, kterými se zasahuje do rodičovské zodpovědnosti nebo kterými se dítě svěřuje do náhradní péče. Jedná se nejen o způsob projednání situace ohroženého dítěte s rodiči nebo i samotným dítětem, ale také o účinný nástroj mezioborové spolupráce při řešení případu ohroženého dítěte, který umožňuje zapojení dalších osob a subjektů. Případová konference probíhá ve spolupráci rodičů či jiných osob zodpovědných za výchovu dítěte, osob blízkých rodině a dítěti a dalších subjektů podílejících se na ochraně dítěte a řešení jeho situace, to jsou zejména zástupci škol, zdravotnická

zařízení, orgány činné v oblasti sociální, Policie České republiky, Městská policie, státní zástupci, úředníci Probační a mediační služby České republiky. Případová konference je založena na principu spolupráce všech dotčených subjektů. Orgán sociálně-právní ochrany dětí vykonává i roli koordinátora zúčastněných osob, nikoli jen roli orgánu, který ukládá úkoly a povinnosti.

Jsou rovněž stanoveny nové povinnosti v zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc. Tato zařízení poskytují ochranu a pomoc dítěti, které se ocitlo bez jakékoliv péče, je ohroženo na zdraví či životě, je tělesně, duševně týrané nebo zneužívané či se ocitlo v situaci, kdy jsou závažným způsobem ohrožena jeho základní práva. Ochrana a pomoc spočívá v uspokojení základních životních potřeb, včetně ubytování, zajištění zdravotních služeb a psychologické a jiné obdobné péče.

Novela zákona o sociálně-právní ochraně dětí, se snaží nastavit podmínky, tak aby péče o děti v těchto zařízeních byla co nejvíce individuální. Za nejdůležitější považují, omezení počtu umístěných dětí, který nesmí přesáhnout 28 dětí na jedno zařízení, a to i v případě, že toto zařízení je umístěno ve více budovách. Dále stanovuje, že jeden zaměstnanec může současně zajišťovat osobní péči nejvýše o čtyři děti svěřené do péče danému zařízení, což je velice důležité k naplnění individuálních potřeb dítěte. Pracovník, který má na starosti více dětí, nemůže totiž plně vyhovět potřebám dítěte. Rovněž dochází k omezení délky pobytu dítěte v zařízení. Zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc bude mít povinnost spolupracovat s rodinou umístěného dítěte a taktéž poskytovat poradenství nejen dětem ale i rodině nebo jiným osobám odpovědných za výchovu.

Pokud dítě nebude moci zůstat ve svém rodinném prostředí, bude jako další možné řešení přicházet v úvahu náhradní rodinná péče, s výjimkou případů, kdy bude institucionální výchova posouzena jako nejlepší řešení v zájmu dítěte.

Takováto péče je blíže popsána v Důvodové zprávě takto: „Pěstounská péče bude vykonávána na profesionálním základě, podmínky výkonu budou stanoveny rozhodnutím, případně dohodou o výkonu pěstounské péče. Systém příprav a výběru pěstounů bude sjednocen, stejně jako způsob jejich hmotného zabezpečení (včetně pěstounské péče na přechodnou dobu). Pěstounům bude k dispozici síť podpůrných a odlehčovacích služeb.“¹¹

Individuální plán ochrany dítěte v novele zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí

V § 10 platného zákona o SPOD jsou vymezeny oblasti vyhodnocování situace dítěte a rodiny, pořádání případových konferencí i individuálního plánování. Těmto třem oblastem je v novele zákona věnována velká pozornost. Tvorba individuálního plánu je základní metodou sociální práce, která vytváří strukturovaný proces práce na případu klienta.

Od ledna 2013 má obecní úřad obce s rozšířenou působností povinnost zpracovat individuální plán ochrany dítěte (dále IPOD) na základě vyhodnocení situace dítěte a jeho rodiny. IPOD by měl vymezovat příčiny ohrožení dítěte, stanovovat opatření k zajištění ochrany dítěte, poskytnout pomoc rodině ohroženého dítěte a posílit funkci rodiny. IPOD stanoví časový plán pro provádění těchto opatření, a to ve spolupráci s rodiči nebo jinou osobou odpovědnou za výchovu, dále pak s dítětem a odborníky, kteří se podílejí na řešení problému dítěte a jeho rodiny.

¹¹ Důvodová zpráva k novele zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí. S. 60.

Na základě novely zákona o SPOD se IPOD zpracovává s důrazem na přijetí takových opatření, která umožní setrvání dítěte v péči rodičů nebo jiných osob odpovědných za výchovu dítěte. IPOD se vypracovává od počátku doby poskytování sociálně-právní ochrany, nejpozději během prvního měsíce od zařazení dítěte do evidence obecního úřadu obce s rozšířenou působností. Dále je pravidelně aktualizován, zejména v situacích, kdy je uloženo nové výchovné opatření, nařízena ústavní výchova, ochranná výchova, nebo kdy je dítě svěřeno do zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc, do pěstounské péče nebo jiné náhradní výchovy.¹²

„Individuální plánování je opět procesem a nikoli jednorázovým úkonem.“ (...) „Tato skutečnost však neznamená, že je v tomto termínu zpracován kompletní IPOD, vždy záleží na konkrétním případě, jeho vývoji, fázi vyhodnocení.“¹³

Stejně jako u vyhodnocování se i IPOD aktualizuje a reviduje, především u případů v řešených orgánem sociálně-právní ochrany dětí, kde může dojít k významným opatřením, jakou jsou zásahy do života dítěte a jeho rodiny, převážně kde dochází k fyzickému oddělení dítěte rodiny.

Dle novely zákona o SPOD individuálním plánem musí řídit:

- a) Zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc dle § 42a odst. 1) písm. h), které je povinno spolupracovat s rodinou dítěte a poskytnout této rodině pomoc při vyřizování a zajišťování záležitostí týkajících se dítěte, zajistit jim terapii, nácvik rodičovských a dalších dovedností, které rodič nebo jiná osoba odpovědná za výchovu dítěte nezbytně potřebuje pro péči a výchovu dítěte, a to v souladu s individuálním plánem ochrany dítěte zpracovaným orgánem sociálně-právní ochrany.

¹²Úplné znění. Rodinné právo. Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí § 10. odst. 5

¹³ MACELA, Miloslav. *Informace k vybraným ustanovením zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění zákona č. 401/2012 Sb.* S. 5.

- b) Dohody o výkonu pěstounské péče § 47b odst. 3. Dohoda o výkonu pěstounské péče nebo rozhodnutí příslušného obecního úřadu obce s rozšířenou působností musí být v souladu s rozhodnutím soudu o svěřeni dítěte do péče osoby pečující nebo osoby v evidenci a s individuálním plánem ochrany dítěte.
- c) Školská zařízení pro výkon ústavní výchovy nebo ochranné výchovy a preventivně výchovnou péčí § 1 odst. 4 zákona 109/2002 Sb., tj. zařízení a střediska spolupracují s orgány SPOD v souladu s IPOD.

Zpracování IPOD stejně tak jako vyhodnocení situace dítěte a rodiny je povinné u nových případů řešených od 1. ledna 2013. Informace k novele zpracované MPSV doporučují, „že je vhodné přistoupit k vytvoření IPOD u stávajících kauz, které vykazují obtížnost a míra ohrožení dětí je velmi vážná, jakož i v případě, že orgán SPOD uvažuje nad podáním návrhu podle § 14 zákona o SPOD, resp. odebrání dítěte z rodiny, a v dalších případech, v nichž je doporučeno vyhodnotit situaci dítěte.“¹⁴

¹⁴ MACELA, Miloslav. *Informace k vybraným ustanovením zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění zákona č. 401/2012 Sb., k 21. 12. 2012.* S. 7.

Individuální plánování

Individuální plánování se vyskytuje v různých odvětvích sociální práce. Matoušek (2008a) vysvětluje plán obecně jako „formalizaci záměrů s upřesněním vstupů a výstupů v časovém sledu“.¹⁵ Individuální plánování je proces tvorby individuálního plánu pomoci neboli individuálního plánu intervence. Smyslem individuálního plánování je poskytnout klientovi podporu v tom, co potřebuje.

Individuální plán lze rovněž uchopit jako soubor daných cílů spolupráce mezi pomáhajícím a klientem. Jedná se o popis určitých situací a důvodů, které vedou k dosažení určitých cíle. Při vytváření plánu se hledí na specifické vlastnosti, schopnosti a další okolnosti klienta a jeho sociálního prostředí. Nedílnou součástí individuálního plánu je též časový harmonogram uskutečnění jednotlivých kroků, respektive dosažení daných cílů.

S individuálním plánováním se taktéž můžeme setkat u sociálních služeb poskytovaných v ČR podle zákona 108/2006 Sb. o sociálních službách. „U tzv. služeb sociální péče se vyžaduje uzavření písemné smlouvy; tato smlouva je vlastně plánem toho, co bude uživateli poskytováno. Pátý standard kvality sociálních služeb, zakotvený v prováděcí vyhlášce k uvedenému zákonu požaduje, aby služba byla přiměřeně plánována, a to zejména s ohledem na cíle a potřeby uživatele.“¹⁶

Individuální plán u ohrožených dětí poté Matoušek (2008b) specifikuje „jako dokument vzniklý v součinnosti zainteresovaných aktérů (biologických či náhradních rodičů, pracovníků státního systému sociálně-právní ochrany dětí, případně pracovníků jiných institucí pečujících o vývoj dítěte), který poskytuje přehled aktu-

¹⁵ MATOUŠEK, Oldřich. *Slovník sociální práce*. 135.

¹⁶ MATOUŠEK, Oldřich, Hana PAZLAROVÁ a Lenka BALDOVÁ. *Individuální plánování služeb u ohrožených dětí a mladistvých s důrazem na děti odcházející z ústavní výchovy*. S. 10.

álních problémů a dohodnutých způsobu, jak na ně reagovat. Plán definuje úlohy jednotlivých zainteresovaných subjektů a časový horizont, kdy bude zhodnoceno, jak se daří stanovených cílů dosahovat a kdy bude případně plán změněn.¹⁷

Účelem individuálního plánu ochrany dítěte je především navrhování toho, jak se v blízké budoucnosti bude pracovat s ohroženým dítětem a jeho rodinou. Poskytuje závažnost toho, jaké je narušení uspokojování potřeb dítěte. Rovněž nabízí konkrétní návod jak pro rodinu, tak pro orgán SPOD, jak změny dosáhnout a umožňuje měřítko hodnocení pokroku, kterých bylo dosaženo to resp. nedosaženo to.

Pracovník OSPOD, který má na starost zpracování konkrétního IPOD, se stává klíčovou osobou daného dítěte a jeho rodiny. Jen klíčový pracovník je držitelem IPOD, „je koordinátorem všech příslušných aktivit a jednání a je zodpovědný za koordinaci a realizaci vyhodnocení situace a vytvoření návrhu plánu péče. Sleduje a monitoruje plnění plánu, koordinuje revizi plánu a vytváření plánu nového podle okolností, jak se vyvíjí situace v rodině.“¹⁸ Může se také stát, že nastane spor při vytváření IPOD mezi klíčovým pracovníkem a některým ze subjektů či rodinou, anebo situace, kdy si je pracovník nejistý o „správnosti“ svých kroků. V tuto chvíli má možnost probrat tyto situace s kolegy či projednat tento problém na supervizi.

„Individuální plán je oporou jak pro klienta, který získává jasný přehled o přijímaných opatřeních a variantách řešení (včetně přínosu v případě jejich plnění a důsledků v případě neplnění), tak pro pracovníka, který případ vede a který se v plánu zaměřuje na postupné kroky, opatření a časový plán tak, aby mohlo dojít k reálnému řešení situace v nejlepším zájmu dítěte.“¹⁹ Pomocí individuálního plánu, může být nastartován motivační proces klienta (dítě či mladistvý). V případě

¹⁷ MATOUŠEK, Oldřich, Hana PAZLAROVÁ a Lenka BALDOVÁ. *Individuální plánování služeb u ohrožených dětí a mladistvých s důrazem na děti odcházející z ústavní výchovy*. S. 11.

¹⁸ Metodické doporučení MPSV č. 3/2009 k vytvoření individuálního plánu péče o dítě

¹⁹ MACELA, Miloslav. *Informace k vybraným ustanovením zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění zákona č. 401/2012 Sb., k 21. 12. 2012*. S. 5.

nemotivovaného klienta, se může stát, že v některých situacích bude plán zpracováván pouze pracovníkem orgánu SPOD, aby byly jasně nastavené cíle a aby byl především ochráněn zájem dítěte.

„Silnou stránkou individuálního plánování je možnost plánovat variantně, tedy plánovat možnosti pro případ ‚co se stane když‘. Předkládání variant řešení a jejich následků je vhodným způsobem pro informování klienta a podporou pro pracovníky, kteří mají písemně podloženo, že mysleli včas jak na variantu podpůrnou, tak třeba represivní, ke které muselo být přistoupeno, když klient podpůrného řešení nevyužil.“²⁰

Principy tvorby individuálního plánu ochrany dítěte

Individuální plánování není sice novinkou pro sociálně-právní ochranu dětí. Po novele zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně právní ochraně dětí, kdy se stal IPOD povinný, nevzniklo mnoho nových metodických doporučení či publikací, které by se věnovaly aktuálním povinnostem SPOD. Dle MPSV, lze vycházet ze starších metodických doporučení, zejména č. 2/2009 k vyhodnocování dětí v obtížné sociální situaci a č. 3/2009 k vytvoření individuálního plánu péče.

Vytvoření IPOD a komplexní zpracování vyhodnocení situace dítěte a jeho rodiny, je především povinné zejména z hlediska posouzení, zda se jedná o dítě uvedené v § 6 zákon o SPOD. Existují ale i případy, ve kterých není nutné vypracovat individuální plán. Může se jednat o některé jednorázové úkony, např. když byl mladistvý přistižen při kouření či požití alkoholu a pracovník došel k závěru, že není důvod založení vyhodnocení situace dítěte a jeho rodiny, protože nebyly shledány důvody, že se jedná o dítě uvedené v § 6 zákona o SPOD.

²⁰ MACELA, Miloslav. *Informace k vybraným ustanovením zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění zákona č. 401/2012 Sb., k 21. 12. 2012.* S. 6.

Plán je třeba vytvářet vždy individuálně pro konkrétní dítě, odtud je vyvozen i jeho název – individuální plán ochrany dítěte. Podobné či dokonce stejné informace mohou být nalezeny pouze v dokumentech sourozenců.

Tvorba individuálního plánu může být v různých způsobech odlišná. Plánování, na kterém aktivně spolupracují děti, či možnost, kdy plán zpracovává sama rodina, která může přijít na strategii, která byla doposud mimo zorné pole sociální práce. IPOD slouží především k naplánování kroků orgánu SPOD. V případě kdy klient nespolupracuje, plánovat může pouze samotný pracovník, či je možné se obrátit na další odborníky (učitel, vychovatel, lékař apod.) nebo spolupracovat na tvorbě IPOD s příbuznými dítěte. Pracovník, který vytváří plán, nepotřebuje schválení rodiči, ti by však měli být s IPOD seznámeni osobně.

IPOD by se měl rovněž dle zákona o SPOD § 10 odst. 5 písm. c) pravidelně aktualizovat, protože by měl zohledňovat, jak se vyvíjí a mění situace dítěte i jeho rodiny. Pravidelně znamená pokaždé, když je to třeba (vzhledem k tomu, že se jedná o plán individuální, tak není možné stanovit frekvenci obecně), a to zejména v situacích definovaných zákonem o SPOD § 10 c), tj. v situacích, kdy je uloženo výchovné opatření, je nařízena ústavní výchova či je dítě svěřeno do zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc nebo do pěstounské péče či jiné náhradní výchovy. Obecně platí, že čím je situace dítěte složitější, tím častěji je třeba takovouto revizi provádět a naopak.

Na základě vyhlášky č. 473/2012 Sb., o provedení některých ustanovení zákona o sociálně-právní ochraně, by měl individuální plán ochrany dítěte obsahovat:

- a) popis příčin ohrožení dítěte a důvody zahájení sociálně-právní ochrany,
- b) cíle navržených opatření, prostředky k jejich dosažení a ukazatele účinnosti jednotlivých opatření,
- c) rozsah navržených opatření nezbytných k ochraně dítěte a poskytnuté pomoci rodičům nebo jiným osobám odpovědným za výchovu dítěte,
- d) způsob naplňování navržených opatření, práv a zájmů dítěte v rozsahu sociálně-právní ochrany,
- e) metody práce s rodinou a rozsah intervencí a pomoci rodičům nebo jiným osobám odpovědným za výchovu dítěte při péči o dítě a při jeho výchově, které zahrnují:
 - i. posílení úlohy a funkce rodiny,
 - ii. rozvíjení pečovatelských a výchovných schopností rodiny,
 - iii. pomoc při sociálním začleňování rodiny,
 - iv. poskytování pomoci dětem umístěným v náhradní péči a jejich rodinám, poskytování pomoci osobám pečujícím a osobám v evidenci,
 - v. posílení kompetencí rodiny v oblasti vzdělávání, přípravy na vyučování a motivace ke vzdělávání,
- f) postup spolupráce orgánu sociálně-právní ochrany s ostatními orgány veřejné moci a dalšími fyzickými osobami a právníckými osobami zapojenými do řešení situace dítěte,
- g) rozsah spolupráce rodičů nebo jiných osob odpovědných za výchovu dítěte s orgány sociálně-právní ochrany a dalšími fyzickými osobami, právníckými

- osobami a orgány veřejné moci zapojenými do řešení situace dítěte,
- h) časový plán pro provádění konkrétních opatření sociálně-právní ochrany,
 - i) způsob hodnocení a ověřování plnění navržených opatření nezbytných k ochraně dítěte ze strany rodičů, jiných osob odpovědných za výchovu dítěte, orgánů sociálně-právní ochrany a dalších fyzických osob, právnických osob a orgánů veřejné moci zapojených do řešení situace dítěte, a návrh dalších potřebných opatření nezbytných k ochraně dítěte,
 - j) plán vzdělávání dítěte a plán přípravy na budoucí povolání a osamostatňování se,
 - k) plán přípravy blížícího se výstupu dítěte z náhradní péče,
 - l) způsob sledování fungování rodiny po ukončení práce s rodinou.²¹

Velmi důležitým principem, kterým je nutné se řídit při vytváření IPOD je v první řadě aktivní zapojení celé rodiny do činnosti plánování, včetně dětí samotných. „Je potřeba podpořit rodiny, aby samy navrhovaly a vytvářely plány na zajištění bezpečnosti a rozvoje svých dětí.“²²

Dále dle Pemové a Ptáčka (2012) tento přístup:

- „podporuje a prohlubuje vztah mezi rodinou, OSPOD a poskytovateli služeb,
- usnadňuje rodině realizovat vytyčené cíle, protože konvenují s jejich potřebami,
- umožňuje rodině přijmout nezbytná opatření související s požadovanými změnami, včetně případných zásahů do rodiny (dohled, pravidelné návštěvy pomáhajících, předávání informací apod.),
- zajišťuje, aby rodina i OSPOD směřovali ke stejnému cíli,
- určuje povinnosti, kompetence a odpovědnost jednotlivých participujících

²¹Sbírka zákonů ČR. Vyhláška č. 473/2012 Sb., o provedení některých ustanovení zákona o sociálně-právní ochraně dětí § 2 odst. 1.

²²PEMOVÁ, Terezie a Radek PTÁČEK. *Sociálně-právní ochrana dětí pro praxi*. S. 103.

subjektů (rodiny, OSPOD, poskytovatelů služeb.)²³

Proces, který vede k vytvoření IPOD může být rozdělen do několika kroků:

1. krok: Shromažďování základních informací od dítěte, jeho rodičů, dalších členů rodiny, blízkých lidí a přátel rodiny a rovněž z dalších stran jako je lékař, učitel, psycholog, policie apod. Tyto informace slouží k posouzení míry ohrožení dítěte či mohou pomoci s prvotním hodnocením dítěte a rodiny. V tomto kroku je důležitá spolupráce s rodinou, neboť už zde se vytváří rozhodování o dalším životě dítěte a je důležité, aby se na tom sama rodina podílela.

2. krok: Pořádání případových a rodinných konferencí. Rozhovory a konzultace s dítětem a jeho rodinou ohledně rozhodnutí a návrhů, kdy je vždy hlavním východiskem nejlepší zájem dítěte.

3. krok: Komplexní zpracování vyhodnocení dítěte a jeho rodiny.

4. krok: Tvorba individuálního plánu ochrany dítěte a navrhování nejlepšího možného řešení daného případu. Při tvorbě individuálního plánu ochrany dítěte je důležité, aby se sociální pracovník soustředil především na dítě a jeho rodiče, popřípadě osoby odpovědně za výchovu dítěte. Rovněž by měl brát v úvahu pozitivní i negativní vlivy širší rodiny, popřípadě celé komunity.²⁴

Taktéž stanovení cílů má své pravidla. „Individuální plán ochrany dítěte se vyplní s ohledem na potřeby dítěte, jeho přání, rodinnou situaci, rodičovské dovednosti, potřeby a přání rodičů dítěte.“²⁵ Cíle by měly být konkrétní a napsané srozumitelným jazykem. Cíle je potřeba nastavit reálně, aby byly dosažitelné,

²³ PEMOVÁ, Terezie a Radek PTÁČEK. *Sociálně-právní ochrana dětí pro praxi*. S. 103.

²⁴ Srovnej - Metodické doporučení MPSV č.3/2009 k vytvoření individuálního plánu péče o dítě.

²⁵ Průvodce k vyhodnocení situace dítěte. S. 15.

ideálně realizovatelné do čtyř týdnů od vytvoření IPOD. Rovněž by měly být měřitelné, aby bylo pro každého zřejmé, zda a kdy bylo cíle dosaženo. Též se doporučuje cíle rozdělit do malých, smysluplných a postupných kroků, aby nedošlo ke zbytečnému nedorozumění mezi pracovníkem a klientem.

Pro vyhodnocování individuálních plánů je třeba brát ohled na to, že se každá intervence (psychoterapie, změna přístupu k výchově apod.) může zpočátku projevit na situaci dítěte negativně (změna chování dítěte ve škole apod.). Z toho důvodu je více než důležité, aby s touto variantou počítaly všechny zúčastněné osoby (rodina, pracovník OSPOD) a byly na ně připraveny, aby v reakci na nečekaný výsledek nečinily unáhlená rozhodnutí (např. přesunutím dítěte do ústavní péče apod.).

Proces tvorby i naplňování IPOD je vhodné vnímat jako kontinuální a dynamický proces, který může být doprovázen velkým množstvím, třeba i nečekaných, změn. Tyto změny je třeba posuzovat individuálně ve vztahu k potřebám a požadavkům daného případu.

Kurátor pro děti a mládež

Výraz kurátor pro děti a mládež je poměrně známý a odborné literatuře můžeme najít mnoho definic. Avšak do doby novely zákona o sociálně-právní ochraně dětí chyběla v zákoně jasná definice kurátora a jeho činnosti.

Na základě novely zákona o SPOD je již zaveden termín sociální kuratela a je tudíž odlišen sociální kurátor pro děti a mládež od ostatních pracovníků orgánů sociálně-právní ochrany dětí. Je upravena činnost kurátora pro děti a mládež a jsou vymezeny příslušné cílové skupiny. Tyto změny jsou vyjádřeny v § 31 a § 32 zákona o SPOD.

„Pojmem sociální kuratela pro děti a mládež se rozumí soubor specializovaných opatření, která v rámci přenesené působnosti zabezpečuje orgán sociálně-právní ochrany dětí na odstranění, zmírnění a zamezení prohlubování anebo opakování poruch psychického, fyzického a sociálního vývoje dítěte do doby dovršení jeho zletilosti (ve vymezených případech i déle).“²⁶

Sociální kuratelu vykonává kurátor pro děti a mládež, který je zaměstnancem obce s rozšířenou působností. Úkolem sociálního kurátora je zabývat se dětmi z nefunkčních rodin, dětmi, které vedou zahálčivý či nemravný život, dětmi, které zanedbávají školní docházku, požívají alkohol nebo jiné návykové látky, dětmi živícími se prostitucí, dětmi, které spáchaly před dovršením 15 let čin jinak trestný, a dětmi utíkajícími z domova.²⁷

Vodítkem pro práci kurátora, jsou metodická doporučení, uplatňování individuálního přístupu, ale též mezioborová spolupráce.

²⁶ Důvodová zpráva k novele zákona č. 359/1999 Sb. *Sněmovní tisk*. S. 62

²⁷ Srovnej - Úplné znění. Rodinné právo. Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí § 6

Činnosti kurátora pro děti a mládež

Kurátor pro děti a mládež, se dle § 32 odst. 4 zákona o SPOD, zaměřuje zejména na:

- a) analyzování situace v oblasti sociálně patologických jevů u dětí a mládeže a navrhování preventivních opatření,
- b) účast na přestupkovém řízení vedeném proti mladistvému v souladu se zákonem o přestupcích, trestním řízení vedeném proti mladistvému a řízení o činech jinak trestných u dětí mladších 15 let podle zvláštního právního předpisu,
- c) návštěvy dětí s nařízenou ústavní výchovou z důvodu závažných výchovných problémů, dětí s uloženou ochrannou výchovou, dětí vzatých do vazby a ve výkonu trestního opatření odnětí svobody a rovněž rodičů těchto dětí,
- d) spolupráci s příslušným střediskem probační a mediační služby, a to zejména při zjišťování poměrů mladistvého pro účely trestního řízení a u dětí mladších 15 let pro účely řízení o činech jinak trestných a při výkonu opatření uložených dítěti či mladistvému podle zvláštního právního předpisu,
- e) pomoc dětem uvedeným v písmenu c) po propuštění z ochranné nebo ústavní výchovy a po propuštění z výkonu trestního opatření odnětí svobody s cílem působit k obnovení jejich narušených sociálních vztahů, jejich začlenění do rodinného a sociálního prostředí a k zamezení opakování protiprávní činnosti,
- f) zajištění návazné péče dětem uvedeným v písmenu c) i po dosažení zletilosti, zejména dojde-li k prodloužení ústavní nebo ochranné výchovy; při zajištění návazné péče je kurátor pro děti a mládež povinen spolupracovat zejména s obcemi v samostatné i přenesené působnosti, s krajskou pobočkou Úřadu práce, s poskytovateli sociálních služeb a zařízeními pro výkon ústavní a ochranné

výchovy.²⁸

Tyto činnosti se převážně týkají dětí samotných, neměla by být ale opomenuta spolupráce s rodinou, která v praxi kurátora představuje významný faktor. Spoluprací je míněna jak podpora rodiny, tak práce s rodinou bez ohledu na to, že se jedná o rodinu, kde je soudem či obcí uloženo výchovné opatření, či je uložena ústavní výchova, kde jsou děti svěřeny do výchovy jiných osob než rodičů, či práce s rodiči a dětmi s výchovnými problémy. Rovněž velká část práce kurátora je také, příprava a zpracování podkladů do vedené spisové dokumentace, vypracování komplexních zpráv např. pro soudy a taktéž spolupráce s ostatními státními i nestátními institucemi. „Uvážíme-li, že kurátor pracuje i s několika stovkami případů, je zřejmé, že nemá možnost kvalitně dosáhnout vše, co legislativa vyžaduje.“²⁹

²⁸Úplné znění. Rodinné právo. Zákon č. 359/1999 Sb. o sociálně-právní ochraně dětí § 32 odst. 4.

²⁹MATOUŠEK, Oldřich. *Sociální práce v praxi: specifika různých cílových skupin a práce s nimi*. S. 270.

Děti s výchovnými problémy

Děti s výchovnými problémy jsou jedna z cílových skupin kurátora pro děti a mládež; u těchto dětí je častější a taktéž komplikovanější zpracování IPOD.

„Dítě, které se odchyluje od přiměřeného chování, bývá označeno za dítě s výchovnými problémy. V závažnějších případech jde o poruchy chování.“³⁰ Porucha chování může být popsána jako odchylka v oblasti socializace. Socializace je postupné začleňování člověka do společnosti, seznamování se s normami společnosti. Tato odchylka se vyznačuje tím, že člověk, v tomto případě dítě, není schopen respektovat normy chování odpovídající jeho věku či rozumových schopnostem.

V průběhu svého vývoje se dětský jedinec učí rozlišovat (a také se podle toho chovat) patřičné chování od nepatřičného a odhadovat jeho přiměřenost vzhledem ke konkrétní situaci. Hranice chování jsou nejprve vytyčovány rodiči, později je dítě schopno chápat takové hranice samo na základě zkušenosti. Obvyklým měřítkem dosažení toho stavu je schopnost dítěte chápat a cítit vlastní vinu v případě, že udělá něco, o čem ví, že to bylo nepřiměřené.

Vágnerová³¹ uvádí znaky obecně charakterizující poruchové chování u dětí, jedná se o tyto:

- *Chování, které nerespektuje sociální normy v dané společnosti.* Je to takové chování, kdy dítě normám rozumí a zná je, ale odmítá se podle nich chovat či se jimi nedokáže řídit. Příčinou může být například neschopnost ovládat své chování.

³⁰ VÁGNEROVÁ, Marie. *Psychopatologie pro pomáhající profese*. S. 779.

³¹ VÁGNEROVÁ, Marie. *Psychopatologie pro pomáhající profese*. S. 780.

- *Neschopnost navázat a udržet přijatelné sociální vztahy.* Děti v tomto směru nemají dostatek empatie či egoismu. Mohou být nadměrně zaměřeni na sebe a na uspokojování svých potřeb. Tato situace často nastává v případě, že děti neprožily žádný citový vztah s pozitivní zkušeností a rozvinul tak jejich schopnost vcítit se do pocitu druhých, proto nechápou, že by měli být ohleduplní k druhým.

Přestože poruchy chování v dětském věku mohou mít pouze přechodný charakter, jsou obvykle znamením rozvíjející se poruchou osobnosti, která může dále přinášet riziko problematickým projevům. Příčin takovýchto poruch může široké spektrum, obvykle se nejedná pouze o jeden vliv nýbrž o vzájemnou interakci mnoha rizik, tj. jedná se o tzv. multifaktoriální podmínění. Asociální chování jako takové může být motivováno potřebami jedince, které nejsou uspokojovány v běžných situacích, krátce zmíním alespoň několik hlavních typů:

- *Potřeba stimulace.* Nedostatek podnětů či pozornosti může být uspokojován nestandardním chováním, dochází k němu zejména u dětí a mladistvých, protože neznají jiný způsob, jak se zabavit.
- *Potřeba citové jistoty a bezpečí.* Pokud dítě nenachází tyto pocity ve své rodině, snaží se najít „náhradní řešení“, které může být např. parta mladistvých v okolí. V té nachází zázemí, které mu rodina nedokáže poskytnout, a dítě pak přejímá i hodnoty a normy chápané v takové partě za své. Problémy nastávají ve chvíli, když toto chování není ve shodě s obecně přijatelnými pravidly.
- *Potřeba seberealizace.* V případě, že děti nedosahují ocenění či pocitu uznání jinde, snaží se seberealizovat často nežádoucím směrem, aby byly pozitivně hodnoceny např. partou a získaly tak uznání i prestiž a tím potvrdily vlastní hodnotu.

- *Potřeba úniku z aktuálně tíživé, ohrožující situace.* Jako neuvědomělá reakce na nestandardní situaci jakožto typ „volání o pomoc“, dítě si přitom není jisto, zda mu toto jednání v jeho situaci pomůže.³²

Typy poruch chování

Poruchy chování lze charakterizovat a kategorizovat podle nejrůznějších faktorů, např. Vágnerová, je rozděluje takto³³:

- a) míry závažnosti
- b) míry kontinuity
- c) charakteru poruchového vnímání
 - i) neagresivní porušování sociálních norem (lži, záškoláctví, útky, toulání se)
 - ii) agresivní poruchy chování (šikana, vandalismus, rvačky aj.)
- d) toho, ve kterém prostředí se porucha projevuje – viz klasifikační systém MKN-10 (poruchy v chování v rodině, vázané na skupinové aktivity apod.).

V této práci se budu podrobněji zabývat pouze poruchami z bodu (c), tj. charakterem poruchového vnímání, a to zejména neagresivním porušováním sociálních norem.

Lhaní je jistou formou obranného mechanismu či úniku z nepříjemné situace, kterou dítě neumí vyřešit jinak. Často se potřebuje vyhnout potížím či naopak získat výhodu, která bývá obvykle nezasloužená. Lži a její nesprávnosti je si dítě ve školním plně vědomo. Hodnocení závažnosti lži je závislé na situaci, zúčastněných

³² Srovnej - VÁGNEROVÁ, Marie. *Psychopatologie pro pomáhající profese*. S. 786.

³³ VÁGNEROVÁ, Marie. *Psychopatologie pro pomáhající profese*. S. 792

osobách a zejména na účelu, který dítě vedl k užití lživé výpovědi. Jako obzvláště závažné bývají lži za účelem poškození jiné osoby či dosažení osobního prospěchu. Takové lži bývají zpravidla doprovázeny i dalšími negativními projevy či osobnostními vlastnostmi (např. bezohlednost či sebestřednost).

Útěk jako varianta obranného chování může vést k záškoláctví, útekům (z domova, ze školy, ústavu apod.) či toulání. Dítě takto řeší problém vzdálením se z prostředí, kde je ohrožováno či je pro něj jinak nepřijatelné. Důvodem může být to, že není schopno řešit problémy nějakým zralejším způsobem, protože na něj nemá kompetence či se jedná o problém, který dítě nedokáže zvládnout, protože je moc velký. Jako příklad uvedu útěky z domova, které mohou být signálem toho, že rodina selhala ve své funkci poskytování jistoty a bezpečí.

Variant útěkového chování může být na základě odlišného projevu či motivace několik typů:

- a) *Záškoláctví* je obvykle charakterizováno odmítavým postojem ke škole či vzdělávání, ale může se jednat např. i o prospěchové selhání. Při hodnocení záškoláctví je nutné se ptát po jeho příčině. Důležitým faktorem v hodnocení je opět frekvence takové situace, jeho plánování a způsob provedení. Pokud k záškoláctví dochází opakovaně je to jasným signálem jiného socializačního vývoje, odlišného postoje k autoritě a povinnosti než u vrstevníků dítěte. Velmi často jde o děti, u kterých je vztah k hodnotám a normám změněn celkově vlivem nefunkční rodinné výchovy.
- b) *Chronické útěky* bývají opakované, plánované a velmi často spojené s dlouhodobými problémy. Dítě se zpravidla nechce vrátit a často bývají namířené vůči konkrétní osobě. Právě takovéto útěky jsou charakteristické pro děti z narušených rodin, kde dítě nemá potřebné zázemí, není akceptováno či je dokonce využíváno a týráno. Jiným případem jsou útěky z dětského domova či

diagnostického nebo výchovného ústavu, které mohou být chápány jako reakce na omezení svobody či vytržení z prostředí znamenající pro dítě jisté zázemí.

- c) *Toulání*, tj. dlouhotrvající opuštění domova, často na útky navazuje. Symbolizuje nedostatečné citové vazby k lidem a prostředí – dětem na něm nezáleží či ho dokonce odmítá. Toulání bývá často spojeno s dalšími poruchovými jednáními, které souvisí s potřebou zajistit si živobytí – krádeže, prostituce apod.

Kromě neagresivních poruch může dojít k porušování norem i agresivním způsobem – omezováním základních práv ostatních. Jedná se o nepřiměřený prostředek naplnění nějaké životní potřeby (získání něčeho, sebeprosazení apod.). Násilí může být použito proti lidem, zvířatům či věcem. Speciální formou násilí na osobách je *šikana*, která není impulzivní jako rvačky, ale naopak plánovaná a často spojená s vlastním uspokojením či pocitu nadřazenosti nebo moci nad slabším jedincem. Z tohoto důvodu je to společností pocíťováno jako obzvláště závažná porucha chování.³⁴

³⁴ Srovnej - VÁGNEROVÁ, Marie. *Psychopatologie pro pomáhající profese*. S. 792 - 798

Praktická část

V následujících příkladech, které vyhodnocují situaci dítěte, a rodiny bych chtěla ukázat, jak lze nebo nelze individuální plán ochrany dítěte aplikovat v praxi. Při vytváření plánu péče vycházím z prostudované spisové dokumentace, do které jsem měla možnost nahlédnout při návštěvě kurátorky pro děti a mládež v Horních Počernicích.

Z důvodu ochrany osobních dat jsou ve vyhodnoceních jména, data i jiné související skutečnosti změněny, ale uvedené příběhy jsou skutečné.

Uváděné vyhodnocení, jsou zpracovány dle modelového formuláře MPSV - vyhodnocení situace dítěte, který používají sociální pracovníci na odborech sociálně-právní ochrany dětí. (viz. Příloha č. 1)

Vyhodnocení situace dítěte a jeho rodiny č. 1

Datum zahájení, přijetí do péče: 31.1 2013

Om/Nom: 34 Om 21/2013

Datum Hodnocení: 2.3 2013

Podrobnosti o dítěti:

Jméno: Ivana Loužilová

Datum narození: 6. 2. 1997

Adresa trvalého pobytu: Husinecká 5, Beroun 164 00

Mateřský jazyk dítěte: český

Podrobnosti o rodičích:

Matka: Adriana Loužilová

Adresa: Husinecká 5, Beroun, 164 00

Kontaktní tel.: 606 271 261

Rodičovská zodpovědnost?: Ano

Otec: Pavel Loužil

Adresa: Karlovarská 34, Praha 6, 160 00

Rodičovská zodpovědnost?: Ano

Instituce a další odborníci pracující s dítětem:

- *Praktický lékař:* MUDr. Jirásková Věra, Štítného 3, Beroun 164 00
- *Střední vzdělání:* SOU Pramen, Jiráskovo nám. 3, Beroun 164 00 (obor kuchař/číšník)
- Občanské sdružení Anabell, Masarykova 45, Praha 7, 170 00 (pomoc a podpora osobám postiženým i ohroženým poruchami příjmu potravy)

1. Hodnocení dítěte, rodiny, prostředí:

- *Zdravotní stav:*

Adriana má sníženou imunitu, která vede k častým onemocněním. Je trvale léčena na průduškové astma, které se projevuje záchvaty, opakovaně je léčena v ozdravovně. Podezření na mentální anorexii.

- *Emoční vývoj a chování:*

Adriana nese špatně rozvod rodičů, otec nemá o Adrianu zájem. To vyvolává stres, který se dále podepisuje na jejích astmatických záchvatech. Adriana má velký zájem o matku, i když mezi nimi panuje často napjatá atmosféra. S otcem se nechce stýkat. Ve škole se příliš nezapojuje do kolektivu.

- *Rodinné a sociální vztahy, rodinná historie:*

Matka se školou nespolupracuje. Na opakované výzvy školy, matka nereaguje. Adriana žije s matkou. Otec Adrianu opustil společnou domácnost a na Adrianu přispívá měsíčně 2000,-. Byli upraveny poměry v rodině, dcera je v péči matky, otec souhlasil. Otec se s dcerou stýká minimálně. Adriana nemá žádné volnočasové aktivity.

Mezi matkou a dcerou bývají časté neshody. Adriana nechce u matky bydlet a matka nechce Adrianu v bytě. Chtěla požádat na návrh na ÚV, ze které nakonec sešlo. (Matka tvrdí, že ji dcera zničila život. Tvrdí, že musí být doma a hlídat byt, aby do bytu nikoho nevodila, proto nemůže chodit do práce)

Objevují se rovněž stížnosti sousedů na Adrianino chování, a na hluk v bytě (vodí si domu kamarády).

- *Vzdělávání:*

Adriana má vysoký počet zameškaných hodin, které jsou však omluveny matkou, či lékařem kvůli její nemoci. Příčinou vysoké absence byl nastaven individuální plán ve škole. Ve škole má spíše slabší průměrné až podprůměrné výsledky.

- *Bydlení:*

Adriana bydlí s matkou v obecním bytě velikosti 2+kk, kde má svůj pokoj. Na základě šetření v bytě, kde žijí nepořádek, dívka spí pod starými špinavými dekami.

Byt zařízen skromně a působí velmi neudržovaně. (Matka schvaluje nepořádek na dívku.)

- *Finanční situace*

Matka je nyní nezaměstnaná. Otec nehradil nájem, vznikl dluh 100 000,-. Dostali výpověď od obce. Půlku dluhu uhradila matka pomocí rodičů, druhou půlku dluhu splácí. Bylo podána žádost na ÚP o sociální dávky.

- *Sociální začlenění rodiny:*

Matka je nezaměstnaná. U matky podezření na alkoholový abúzus.

Hodnocení rodičovských kompetencí a rodičovské kapacity

- *Základní péče:*

Základní péče je vyhovující.

- *Citová vřelost*

Časté nehody mezi dcerou a matkou, to vede k tomu, že Adriana nechce u matky bydlet. Zájem o kontakt s otcem nemá. Dle vlastních slov se Adriana cítí odstrčená, matka nejeví o ni příliš velký zájem.

- *Vedení a hranice:*

Mezi matkou a dcerou nejsou nastavena žádná pravidla a hranice. Matka často mění svůj názor. Je v ní nejistota.

Specifika vyžadující zvýšenou pozornost:

Podezření na mentální anorexii

Individuální plán ochrany dítěte

Cíle	Plánované kroky a opatření	Odpovědné osoby	Termín
<i>Návštěva psychologa</i>	<i>Spolupráce s psychologickou poradnou</i>	<i>matka, Adriana</i>	<i>30.3 2013</i>
<i>Docházka do školy</i>	<i>Docházka na SOU Pramen, Beroun</i>	<i>Adriana</i>	<i>stále</i>
<i>Práce s matkou a Adrianou</i>	<i>Ujasnění jasných hranic a nastavení pravidel mezi matkou a dcerou, spolupráce s kurátorkou pro ml.</i>	<i>matka, Adriana</i>	<i>8.3 2013</i>
<i>Zaměstnání matky</i>	<i>Pomoc při hledání zaměstnání na internetu, spolupráce s kurátorkou pro ml.</i>	<i>matka</i>	<i>10.3 2013</i>
<i>Práce s matkou, mapování rodičovských kompetencí</i>	<i>Podpořit matku ve stabilitě a kompetencích, spolupráce s kurátorkou pro ml.</i>	<i>matka</i>	<i>stále</i>
<i>Podpora Adriany</i>	<i>Pracovat s pocitem vyloučení, spolupráce s kurátorkou pro ml.</i>	<i>Adriana</i>	<i>stále</i>

Doplnění: Podezření na mentální anorexii: na tuto skutečnost nás upozornila matka Adriany. Důvodem dle matky je rozchod Adriany s jejím přítelem. Hubnutí Adriany může také souviset s problémovým vztahem k matce, či může být původ všeho v rozvodu rodičů.

Vyhodnocení situace dítěte a rodiny č. 2

Datum zahájení, přijetí do péče: 21. 5. 2013

Om/Nom: 25 Om 34/2013

Datum Hodnocení: 1. 6. 2013

Podrobnosti o dítěti:

Jméno: Jakub Bestajovský

Datum narození: 23.9 1996

Adresa trvalého pobytu: Husovo náměstí 34, Beroun 164 00

Mateřský jazyk dítěte: český

Podrobnosti o rodičích:

Matka: Marie Bestajovská

Adresa: Husovo náměstí 34, Beroun, 164 00

Kontaktní tel.: 608 983 349

Rodičovská zodpovědnost?: Ano

Otec: Josef Bestajovský

Adresa: Husovo náměstí 34, Beroun, 164 00

Kontaktní tel.: 777 657 002

Rodičovská zodpovědnost?: Ano

Instituce a další odborníci pracující s dítětem:

- *Střední vzdělání:* Střední zdravotnická škola, Nádražní 2, Beroun 164 00
- Dětský detox - Mgr. Hošková (psycholog), Nemocnice Beroun, Míšanská 5. Beroun, 164 00
- Dětský detox - MUDr. Pavlíček (psychiatrie), Nemocnice Beroun, Míšanská 5, 160 00
- Středisko výchovné péče (ambulantní oddělení), Novotného 32, Beroun, 164 00

1. Hodnocení dítěte, rodiny, prostředí:

- *Zdravotní stav:*

Na dětském detoxu bylo diagnostikováno:

F 122 Porucha způsobená kanabinoidy - syndrom závislosti

F 412 Úzkostně depresivní porucha

F 172 Poruchy způsobené tabákem - syndrom závislosti

Další zdravotní potíže nemá.

- *Emoční vývoj a chování:*

Nejistota v interpersonálních vztazích a zvládnání sociálních situací. Necítí se dobře v mužském kolektivu. Je introvertní typ, citlivý, v krizových okamžicích většinou selhává a řeší to užíváním návykových látek (marihuana). Jeho projevy jsou stále dětské, neumí zvládat stresové zátěžové situace.

- *Rodinné a sociální vztahy, rodinná historie:*

Jakub je silně vázán na rodinu, hlavně na svou zletilou sestru. S otcem má rezervovanější vztah, má pocit, že ho zklamal, protože není ten "správný" sny - nezajímají ho věci, které zajímají otce. Není rád v ryze mužském prostředí, školy technického zaměření si vybíral kvůli otci, i když okolí přesvědčuje, že tomu tak není.

Jako mladší se věnoval sportu, pak s tím přestal a objevily se problémy s marihuanou. V současné době se ke sportu opět vrátil (fotbal). Jakub nemá moc kamarádů, déle mu trvá, než k někomu získá důvěru.

Rodina se nestěhuje, žije dlouhodobě na jedné adrese. Širší rodinné vztahy nám nejsou doposud známy.

Jakub má problémy se závislostí na marihuaně a nikotinu. Není nám známo, že by v rodině byli delší závažné závislosti.

- *Vzdělávání:*

Základní škola - studijně spíše podprůměrný, s neomluvenou absencí neměl problémy (pouze pozdní příchody), do devátého ročníku přestoupil na jinou školu (důvod: problémové chování, snížená známka z chování). V devátém ročníku bylo hodnoceno chování jako velmi dobré.

Střední škola - vyloučen v prvním pololetí (nevhodné chování, močení na spolužáka), škola technického typu. Od září 2013 dochází do 1. ročníku na Střední zdravotní školu - tam se těšil, je tam dívčí kolektiv, z případného opětovného nástupu na učební obor měl až panický strach.

- *Samostatnost a sebeobsluha:*

Nemá problémy. Přístup k domácím pracím je stejný, jako u jeho vrstevníků (opakovaně se mu musí připomínat, aby něco udělal).

- *Bydlení:*

Bydlení Jakuba a jeho rodiny je vyhovující, bez negativních připomínek.

- *Finanční situace*

Otec pracuje jako OSVČ (prodej/nákup). Matka zaměstnaná na částečný úvazek na recepci v hotelu.

Rodina není závislá na sociálních dávkách, není nám známo, že by byli zadlužení.

- *Sociální začlenění rodiny:*

V rodině se neobjevují sociálně patologické problémy. Problémy se objevily až u Jakuba (zneužívání návykových látek).

Jedná se o rodinu ze střední třídy, která řeší běžné vztahové problémy.

2. Hodnocení rodičovských kompetencí a rodičovské kapacity

- *Základní péče:*

Základní péče je zajištěna bez problémů.

- *Citová vřelost*

Komunikace mezi rodiči a Jakubem není vždy dobrá, hlavně mezi otcem a synem. Otec syna v době jeho selhání spíše ignoruje. Jakub je introvertní, o problémech je pro něj těžké hovořit.

Emocionální podporu má Jakub hlavně od matky a od své sestry.

- *Vedení a hranice:*

Zájem řešit problémy je hlavně u matky, také u sestry. Otec se aktivně na řešení problémů podílí minimálně. Hlavně matka někdy zaujímá vůči synovi ochránářský postoj, omlouvá jeho selhání, ale je ochotná spolupracovat s odborníky a držet se jejich doporučení.

3. Specifika vyžadující zvýšenou pozornost:

Jakubova závislost na návykových látkách. Jeho nestabilní stav.

Individuální plán ochrany dítěte

Cíle	Plánované kroky a opatření	Odpovědné osoby	Termín
<i>Abstinence</i>	<i>Spolupráce s Dětským detoxem (ambulance, případně pobyt). Spolupráce s kurátorkou pro ml.</i>	<i>Jakub</i>	<i>stále</i>
<i>Docházka do školy</i>	<i>Docházka na Střední zdravotnickou školu, Beroun. Spolupráce s kurátorkou pro ml.</i>	<i>Jakub</i>	<i>stále</i>
<i>Spolupráce se střediskem výchovné péče</i>	<i>Znovunastavení hranic a pravidel. Podpora obnovení narušených vztahů a důvěry. Spolupráce s kurátorkou pro ml.</i>	<i>Jakub</i>	<i>stále</i>

Vyhodnocení situace dítěte a rodiny č. 3

Datum zahájení, přijetí do péče: 24. 8. 2013

Om/Nom: 21 Om 52/2013

Datum Hodnocení: 8.10 2013

Podrobnosti o dítěti:

Jméno: Pavlína Nováková

Datum narození: 3.10 1999

Adresa trvalého pobytu: Plzeňská 239, Beroun 164 00

Mateřský jazyk dítěte: český

Podrobnosti o rodičích:

Matka: Věra Nováková

Adresa: Plzeňská 239, Beroun, 164 00

Kontaktní tel.: 732 334 984

Rodičovská zodpovědnost?: Ano

Otec: Petr Novák

Adresa: Vojtova 32, Praha 9, 190 00

Kontaktní tel.: 602 997 776

Rodičovská zodpovědnost?: Ano

Instituce a další odborníci pracující s dítětem:

- *Základní vzdělání:* 3. Základní škola, Boženy Němcové 324, Beroun 164 00
- Středisko výchovné péče (ambulantní oddělení), Novotného 32, Beroun, 164 00
- Středisko výchovné péče (internátní oddělení), Novotného 34, Beroun, 164 00

1. Hodnocení dítěte, rodiny, prostředí:

- *Zdravotní stav:*

Pavčina je kuřačka. Vyzkoušela THC i alkohol, ostatní drogy nejuje. Při náhodném testu byla na internátním oddělení ve SVP negativní.

- *Emoční vývoj a chování:*

Pavčina má časté výchovné problémy ve škole - nerespektování pedagogů, konflikty se spolužáky, nošení zakázaných předmětů do školy, neplnění školních povinností, nevhodné chování k vyučujícím. Vybírá si kamarády s problematičtým chováním, případně se sama ujímá této role.

Důvodem umístění na internátním oddělení ve SVP byl konfliktní vztah mezi Pavčinou, otcem, matkou a matčíným přítelem. Nerespektování rodičovské autority, nedodržování pravidel, časté lhaní, podvodné jednání s rodiči. Objevuje se manipulace s lidmi, ponižování druhých, promiskuitní chování. Má pocit, že se musí neustále bránit, hájit a na druhé útočit.

Ze SVP nejdříve propuštěna na základě porušování pravidel, podvádění, nevhodné arogantní chování vůči klientům i vychovatelům, ničení majetku oddělení. Příchod Pavčiny do SVP okamžitě změnil celou skupinu, zhoršili se mezi nimi vztahy. Z druhého pobytu na internátním oddělení byla propuštěna, pro opakované

porušení pravidel (nereagovala na doporučení, tresty a sankce přijímala bez ponaučení) končící fyzickým napadením členů rodiny.

- *Rodinné a sociální vztahy, rodinná historie:*

Rodiče jsou rozvedení (rozvedli se, v jejím předškolním věku, vztah byl prý bouřlivý. Otec matku fyzicky napadal, Pavlína byla tomu několikrát přítomna). Pavlína byla svěřena do péče matky. Bydlí s matkou, s jejím přítelem a zletilou sestrou. S otcem se pravidelně navštěvuje.

Se sestrou má standardní vztah.

Snaha "přebíhat" mezi rodiči, podle toho, kde jí to lépe vyhovuje. Pokud po Pavlíně začne jeden rodič vyžadovat více povinností, má tendenci všechny neshody s druhým rodičem "zapomenout" a jít bydlet k němu.

Nemá žádné vyhraněné volno časové aktivity.

- *Vzdělávání:*

Do 1. tříd nastoupila na 2. ZŠ v Berouně, od 2. třídy docházela na Masarykovu ZŠ v Beroun - Závodí. 7. třídu docházela na ZŠ Beroun - Hýskov. Od 8. třídy dochází na 3. ZŠ v Berouně.

Ve škole má špatný prospěch. Chybí motivace ke vzdělání.

Aktuálně nenavštěvuje žádný zájmový kroužek. Dříve se zabývala házenou. Na základě špatného prospěchu a porušování pravidel chování, sportovní aktivity přerušeny.

- *Bydlení:*

Pavčina bydlí s matkou a zletilou sestrou v domě rodiny přítele matky. K bydlení nejsou žádné negativní připomínky.

- *Finanční situace*

Rodina má příjmy ze zaměstnání, nejsou závislí na sociálních dávkách. Otec platí stanovené výživné na dceru.

- *Sociální začlenění rodiny:*

Rodina bez výrazných patologických jevů. Chování Pavčiny naznačuje, že by se mohli postupně objevit problémy s krádežemi, drogami, alkoholem apod.

2. Hodnocení rodičovských kompetencí a rodičovské kapacity

- *Základní péče:*

Vše v pořádku, bez negativních připomínek.

- *Zajištění bezpečí a ochrany:*

Pavčina uvedla, že přítel matky jí dal facku, proto chce bydlet u táty. Později uvedla, že si vše vymyslela. Objevuje se manipulace podle jejích potřeb a cílů.

- *Citová vřelost*

Pavčina má lepší vztah s matkou. S otcem má vztah podle potřeby, někdy s ním vychází bez problémů, jindy k němu nechce chodit ani na návštěvu.

- *Stimulace a podněty:*

Interakce mezi nezletilou a rodiči je standardní.

Zajímají se o její problémy ve škole, ale iniciativa vychází převážně ze strany institucí než ze snahy samotných rodičů.

- *Vedení a hranice:*

Rodiče se o Pavlínu zajímají, chtějí řešit problémy, které má. Je otázka, kde mají rodiče hranice, kdy se přestanou snažit o nápravu sami a nechají to na někom jiném (Středisko výchovné péče, ústavní výchova apod.)

Rodiče se snaží nastavovat a dodržovat pravidla chování, Pavlína je nemá zvnitřněna, snaží se je dodržovat, protože to po ní okolí vyžaduje.

- *Stabilita:*

Pavlína žije celkem ve stabilním prostředí, hlavně po finanční stránce. Změna bydlení byla způsobena rozvodem rodičů.

Problematická je častá změna či snaha o změnu ze strany Pavlíny. Chvíli chce bydlet u matky pak u otce. Může to mít negativní vliv na její chování, rozvolnění pravidel chování, zneužívání výhod plynoucí z pobytu u jednoho nebo druhého rodiče.

3. Specifika vyžadující zvýšenou pozornost:

Sexuálně rizikové jednání.

Riziko únikových tendencí. Vyhledávání sociálních skupin, kde nemusí nic řešit, jen si užívat.

Využívání druhých pro své zájmy.

Individuální plán ochrany dítěte

Cíle	Plánované kroky a opatření	Odpovědné osoby	Termín
<i>Stabilita - rodina, škola</i>	<i>Posilování rodičovských kompetencí, v sebedůvěře a v důslednosti, ve schopnosti trvat na svých rozhodnutích. Spolupráce s kurátorkou pro ml., s SVP-Beroun</i>	<i>matka, otec, Pavlína</i>	<i>stále</i>
<i>Stabilita - rodina</i>	<i>Podpora vztahové roviny. Spolupráce s kurátorkou pro ml., s SVP-Beroun.</i>	<i>matka, matčin přítel, otec, Pavlína</i>	<i>stále</i>
<i>Změna chování</i>	<i>Spolupráce s kurátorem pro ml. s SVP-Beroun</i>	<i>Pavlína</i>	<i>stále</i>

Shrnutí

Během zpracování této práce, na základě rozhovoru s kurátorkou na odboru sociálně-právní ochrany dětí, jsem pochopila, že individuální plán ochrany dítěte, je pro práci kurátora dobrým přínosem. Celé komplexní vyhodnocení situace dítěte, může podat přehlednější a ucelené informace o klientovi. Kurátor se tak může rychle orientovat v situaci dítěte, a více se věnovat přímé práci s ohroženými dětmi a mladistvými.

Samotné vypracování tohoto vyhodnocení, může také být velice komplikované, především časově náročné. Na základě právních předpisu a metodických doporučení, se jedná o práci velice komplexní, která spočívá v přímé práci s rodinou a ohroženým dětmi, nelze ale ani opomenout administrativní práci, a s povinností vypracovat vyhodnocení, této práce přibývá. Na základě Standardů kvality pro orgány sociálně-právní ochrany dětí (kritérium 8d), které jsou uvedeny ve vyhlášce č. 473/2012, příloha č. 1, je dáno, že kurátor může mít max. 40 spisů, což je dle mého osobního úsudku stále více, než je možné stihnout v rámci standardní pracovní doby. Z toho důvodů v praxi může docházet až ke zpětnému vyhodnocení. Není tedy zcela nesmyslné namítnout, že by bylo třeba nutno zjednodušit tuto byrokracii. Přesto bychom měli brát na vědomí, že novela zákona o SPOD je dlouhodobý proces, jehož výsledky se dostaví až po několika letech.

Závěr

Cílem mé bakalářské práce bylo seznámení se s individuálním plánem ochrany dítěte v praxi kurátora pro děti a mládež, který je zakotvený v novele zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí.

Za pomoci odborné literatury, platných zákonů, internetových zdrojů a především za pomoci kurátorky pro děti a mládež jsem se snažila popsat individuální plán v praxi kurátora a veškeré důležité pojmy, které s ním souvisí.

Po úvodní kapitole je nejdříve popsána sociálně-právní ochrana dětí, která je především zabezpečována prostřednictvím státní správy a jejím předním hlediskem je ochrana ohrožených dětí. Dále pak mezinárodní dokument Úmluva o právech dítěte, který je nadřazen českým zákonům a je jedním z nejdůležitějších dokumentů týkající se dodržování dětským práv, poněvadž byl přijat nejvíce států světa. Zákon č. 359/1999 Sb. o sociálně-právní ochraně dětí, který popisuje působnost, kompetence, aktivity a postavení orgánů sociálně-právní ochrany dětí. Novela již zmiňovaného zákona, která přinesla nové povinnosti především obecním úřadům s rozšířenou působností.

Následně se tato bakalářská práce zabývá samotným individuálním plánem ochrany dítěte, kde se sociální pracovník stává klíčovou osobou při tvorbě individuálního plánu. Popisuje zásady, kterých by se měl sociální pracovník držet při tvorbě individuálního plánu, kdy nejdůležitějším principem je zapojení celé rodiny do činnosti plánování, včetně dětí samotných.

Kapitola s názvem "kurátor pro děti a mládež" charakterizuje pojem sociální kuratela, který byl uveden poprvé v zákoně č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí a popisuje jeho činnosti s užším zaměřením, na jednu z jeho cílových skupin - děti s výchovnými problémy.

Praktická část této práce se věnuje zpracování tří příkladů vyhodnocení situace dítěte a jeho rodiny, kde individuální plán je jeho nedílnou součástí. Zde jsem se opět zaměřila na praxi kurátora pro děti a na děti s výchovnými problémy.

Myslím si, že můj hlavní cíl práce - seznámení s individuálním plánem zakotveným v novele a ukázka příkladu dobré praxe (vypracování vyhodnocení situace dítěte) byl naplněn.

Seznam literatury

- KAHOUN, Vilém. *Vybrané kapitoly k sociální práci: sociální práce II.* 1. vyd. Praha: Triton, c2007, 281 s. ISBN 978-807-3870-645
- MATOUŠEK, Oldřich. *Slovník sociální práce: sociální práce II.* Vyd. 2., přeprac. Praha: Portál, 2008, 271 s. ISBN 978-80-7367-368-0
- MATOUŠEK, Oldřich, Hana PAZLAROVÁ a Lenka BALDOVÁ. *Individuální plánování služeb u ohrožených dětí a mladistvých s důrazem na děti odcházející z ústavní výchovy: sociální práce II.* 1. vyd. Praha: Člověk hledá člověka, 2008, 34 s. ISBN 978-80-254-2756-9.
- MATOUŠEK, Oldřich, Hana PAZLAROVÁ a Lenka BALDOVÁ. *Sociální práce v praxi: specifika různých cílových skupin a práce s nimi.* Vyd. 1. Praha: Portál, 2005, 351 s. ISBN 80-736-7002-X.
- NOVOTNÁ, Vera, Eva BURDOVÁ a František BRABENEC. *Zákon o sociálně-právní ochraně dětí: komentář.* 2., aktualizované a doplněné. vyd. Praha: Linde, 2002, 306 p. ISBN 80-861-3131-9.
- PEMOVÁ, Terezie a Radek PTÁČEK. *Sociálně-právní ochrana dětí pro praxi.* Vyd. 1. Praha: Grada, 2012, 187 s. ISBN 978-80-247-4317-2.
- Úplné znění. Ostrava-Hrabůvka: Sagit, a.s., 2013. 192 p. *Rodinné právo*, 937. ISBN 978-80-7208-962-8.
- VÁGNEROVÁ, Marie, Hana PAZLAROVÁ a Lenka BALDOVÁ. *Psychopatologie pro pomáhající profese: specifika různých cílových skupin a práce s nimi.* Vyd. 4., rozš. a přeprac. Praha: Portál, 2008, 870 s. ISBN 978-80-7367-414-4.

Elektronické zdroje:

- ČESKO. Vyhláška č. 473/2012 Sb., o provedení některých ustanovení zákona o sociálně-právní ochraně dětí. In Sběrka zákonů ČR, ročník 2012, částka 177. URL: <<http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2012-473>> [cit. 2013-01-01]. ISSN 1211-1244
- Důvodová zpráva k novele zákona č. 359/1999 Sb. *Sněmovní tisk* [on-line], VI, 2011, č. 564/0: str. 56-128 [cit. 09. 02. 2012]. URL: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=6&CT=564&CT1=0>
- Informace k vyhodnocení situace dítěte. [online]. [cited 2013-02-05]. URL: http://www.mpsv.cz/files/clanky/14508/vyhodnocovani_v2.pdf
- MACELA, M. Informace k vybraným ustanovením zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění zákona č. 401/2012 Sb.. [online]. [cited 2012-12-21]. URL: http://www.mpsv.cz/files/clanky/14497/Informace_1.pdf
- Metodické doporučení MPSV č.2/2009 k vyhodnocování situace dítěte v obtížné sociální situaci. [online]. 2009, no. 2 [cited 2010-07-26]. URL: http://www.mpsv.cz/files/clanky/7266/Metodicke_doporuceni_MPSV_c-2.pdf
- Metodické doporučení MPSV č.3/2009 k vytvoření individuálního plánu péče o dítě. [online]. 2009, no. 3 [cited 2010-07-26]. URL: http://www.mpsv.cz/files/clanky/7267/Metodicke_doporuceni_MPSV_c-3.pdf
- Práva dětí. *UNICEF Česká republika* [online]. URL: <http://www.unicef.cz/co-delame/kde-pusobime>
- Průvodce k vyhodnocení situace dítěte. [online]. [cited 2013-01-02]. URL: <http://www.mpsv.cz/files/clanky/14231/komentar.pdf>

Přílohy

Příloha č. 1 Vyhodnocení situace dítěte

Informace k vyhodnocení situace dítěte	
Datum zahájení, přijetí do péče	<input type="text"/>
Om/Nom	<input type="text"/>
<i>Poznámka: Pokud vyplňujete formulář elektronicky, textová pole se rozšíří tak, aby korespondovala s vaším textem. Tam, kde jsou zaškrťávací rámečky, vložte 'X' u rámečků, kterých se to týká.</i>	
Zjišťování podrobností o dítěti	
Jméno dítěte	<input type="text"/>
Příjmení	<input type="text"/>
Pohlaví mužské ☐	Pohlaví ženské ☐
Adresa trvalého pobytu	<input type="text"/>
Rodné číslo	<input type="text"/>
Kontaktní telefon	<input type="text"/>
Adresa faktického pobytu	<input type="text"/>
Datum hodnocení	<input type="text"/>
Mateřský jazyk dítěte	<input type="text"/>
Mateřský jazyk rodičů	<input type="text"/>

Podrobnosti o rodičích

Jméno a příjmení

Kontaktní tel.

Adresa

Rodičovská zodpovědnost?

PSČ

Jméno a příjmení

Kontaktní tel.

Adresa

Rodičovská zodpovědnost?

PSČ

Podrobnosti o jiných fyzických osobách zodpovědných za výchovu

Jméno a příjmení

Kontaktní tel.

Adresa

PSČ

Jméno a příjmení

Kontaktní tel.

Adresa

PSČ

Instituce a další odborníci pracující s dítětem

Všeobecné

Praktický lékař detaily Tel.

Předškolní/základní/
střední vzdělání detaily Tel.

Další instituce

Instituce detaily Tel.

Instituce detaily Tel.

Instituce detaily Tel.

Instituce detaily Tel.

Instituce detaily Tel.

Instituce detaily Tel.

1. Hodnocení dítěte, rodiny, prostředí

Každé z oblastí věnujte pozornost v rozsahu, který odpovídá skutečným podmínkám. Je nutné, vyjádřit se ke všem položkám podrobně. V maximální možné míře vycházejte ve svém komentáři z přímých důkazů (uvedte odkaz na použité nástroje), nikoli jen z názoru či dojmu, a tyto důkazy popište. Jestliže se však budou názory výrazně lišit, zaznamenejte i tyto rozdíly.

Zdravotní stav

Aktuální zdravotní stav
Dlouhodobý zdravotní stav
Zdravotní postižení
Úrazy
Očkování
Hospitalizace
Pediatr, preventivní prohlídky
Jiní odborní lékaři
Známky syndromu CAN

Informaci zajistí: OSPOD, lékař, apod.
Metodou: pozorování, rozhovor s rodiči, rozhovor s dítětem, zpráva lékaře atd.

Emoční vývoj a chování

Sebeovládání
Vztahy s vrstevníky
Vztahy s dospělými
Emoční projevy dítěte

Informaci zajistí: OSPOD, psycholog, psychoterapeut, návazná služba, lékař apod.
Metodou: pozorování, rozhovor s rodiči, rozhovor s dítětem, s blízkými osobami, (příbuzný, sousem, škola, lékař), zpráva psychologa, lékaře atd.

Rodinné a sociální vztahy

rodinná historie

Širší rodina - ekomapa, vzájemné vztahy
Vztahy se sourozenci
Kontakt s rodiči
Trávení volného času
Míra stěhování
Výskyt závislostí
Neformální vztahy dítěte/rodiny s okolím
(přátelé, sousedi, učitelé)

Informaci zajistí: OSPOD, psycholog, psychoterapeut, návazná služba, lékař apod.
Metodou: pozorování, rozhovor s rodiči, rozhovor s dítětem, s blízkými osobami,
(příbuzný, soused, škola, lékař), zpráva psychologa, lékaře atd.

Vzdělávání

Školní zařízení, předškolní zařízení – dostupnost
Třída
Učitel
Absence, omluvené i neomluvené
Porucha učení
Individuální plán ve škole
Prospívání ve škole
Doučování
Mateřský jazyk
Zájmy, dovednosti

Informaci zajistí: OSPOD, škola, předškolní zařízení, pedagogicko – psychologická poradna,
speciální pedagog apod.
Metodou: pozorování, rozhovor s rodiči, rozhovor s dítětem, zpráva psychologa atd.

Samostatnost a sebeobsluha

Hygiena
Stravování
Úklid
Vyřizování běžných záležitostí

Informaci zajistí: OSPOD, lékař, škola, předškolní zařízení apod.
Metodou: pozorování, zpráva lékaře, školy atd.

Bydlení

Druh bydlení
Vlastnické nebo užívací právo
Prostor pro dítě v bytě
Vybavení, čistota
Vyloučená lokalita
Stav bytu, budovy, stav hygienického zázemí

Informaci zajistí: OSPOD, návazná služba apod.
Metodou: rozhovor, pozorování atd.

Finanční situace

Finanční aspekty- dlouhodobý příjem domácnosti
Nárok rodiny na dávky a pobírání dávek
rodinou příjem potřebný k zajištění potřeb rodiny
Způsob, jak rodina s příjmem nakládá
Dluhy v rodině

Informaci zajistí: OSPOD, ÚP, Česká správa sociálního zabezpečení apod.
Metodou: rozhovor, pozorování, zpráva z ÚP, ČSSZ atd.

Sociální začlenění rodiny

Kriminalita
Domácí násilí
Zdravotní znevýhodnění
Zaměstnanost
Zneužívání návykových látek
Sociální status rodiny

Informaci zajistí: OSPOD, policie, lékař, ÚP, apod.
Metodou: rozhovor, pozorování, zpráva z ÚP, policie atd.

2. Hodnocení rodičovských kompetencí a rodičovské kapacity

Základní péče

Zajištění výživy,
tepla, obydlí, oblečení
hygieny, zdravotní péče,
Omezování pohybu/omezování přístupu domů
Zajištění využívání služeb různých organizací
(zdravotních, vzdělávacích, sociálních)

Informaci zajistí: OSPOD, psycholog, psychoterapeut, návazná služba, lékař apod.
Metodou: pozorování, rozhovor s rodiči, rozhovor s dítětem, s blízkými osobami,
(příbuzný, soused, škola, lékař), zpráva psychologa, lékaře atd.

Zajištění bezpečí a ochrany

Psychické trestání
(slovní vyhrožování, ponižování apod.)
Fyzické trestání
Sexuální zneužívání
(rodičem, jiným příbuzným, třetí osobou)
Ochrana před zneužitím
(zabránění zneužití, opakování situace)
Fyzické bezpečí v domácnosti

Informaci zajistí: OSPOD, psycholog, psychoterapeut, návazná služba, lékař apod.
Metodou: pozorování, rozhovor s rodiči, rozhovor s dítětem, s blízkými osobami,
(příbuzný, soused, škola, lékař), zpráva psychologa, lékaře, policie, státní zastupitelství atd.

Citová vřelost

Vztah dítěte a rodiče
Ocenění dítěte rodičem
Emocionální podpora dítěte
Schopnost empatie a adekvátních reakcí na dítě

Informaci zajistí: OSPOD, psycholog, psychoterapeut, návazná služba, apod.
Metodou: pozorování, rozhovor s rodiči, rozhovor s dítětem, s blízkými osobami,
(příbuzný, soused, škola, lékař), zpráva psychologa, lékaře atd.

Stimulace a podněty

Komunikace s dítětem
Četnost interakce rodiče a dítěte
Vzdělání a školní docházka
Množství a kvalita podnětů
Volnočasové aktivity
Přístup rodičů ke vzdělávání dětí

Informaci zajistí: OSPOD, psycholog, psychoterapeut, návazná služba, apod.
Metodou: pozorování, rozhovor s rodiči, rozhovor s dítětem, s blízkými osobami, (příbuzný, soused, škola, lékař), zpráva psycholoa, lékaře atd.

Vedení a hranice

Informovanost/zájem rodičů o dítě
Míra kontroly, tolerance a pozitivních vzorů
chování, podpora samostatnosti

Informaci zajistí: OSPOD, psycholog, psychoterapeut, návazná služba, apod.
Metodou: pozorování, rozhovor s rodiči, rozhovor s dítětem, s blízkými osobami, (příbuzný, soused, škola, lékař), zpráva psychologa, lékaře atd.

Stabilita

Stabilní pečující osoba
Stabilní bydlení
Zaměstnání rodičů
Hospodaření s penězi
Změny ve složení členů domácnosti

Informaci zajistí: OSPOD, psycholog, psychoterapeut, apod.
Metodou: pozorování, rozhovor s rodiči, rozhovor s dítětem, s blízkými osobami, (příbuzný, soused, škola, lékař), zpráva psychologa, lékaře atd.

Specifika vyžadující zvýšenou pozornost

Nízký věk dítěte (0-3)
Není známa identita dítěte (nalezenec, babybox)
Příznaky psychického, fyzického, sexuálního zneužívání
Zdravotní stav dítěte vyžaduje trvalou péči
Trestná činnost
Prvky násilí v rodině
Výskyt závislostí v rodině
Fyzické, nebo psychické onemocnění rodiče
Vícečetné sourozenecké skupiny
Cizí prvek (dítě cizinec bez rodičů, dítě s rodiči cizinci)
Opakované umístění dítěte mimo rodinu, dítě střídalo (výchovné) prostředí
Šikana
apod.

Individuální plán ochrany dítěte

Cíle	Plánované kroky a opatření	Odpovědné osoby	Termín

Jméno a příjmení sociálního pracovníka

Podpis

Datum

Rodiče či jiné osoby zodpovědné za výchovu seznámeni

Datum

Podpis

Datum

Podpis